

TIJDSCHRIFT VOOR NUMISMATIEK

**EUROPEES GENOOTSCHAP
VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE**

**MAART-APRIL 1982 - VOL. XXXII - NR. 2
TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT**

PENNINGEN “MÉREAUX,, GENOEMD

Eddy CUYPERS

Bij de huidige jacht naar zogenaamde FDC-munten is het misschien niet slecht ook eens een bijna niet gewaardeerd verzamelgebied in de numismatiek te belichten, namelijk dat van penningen “méreaux,, genoemd.

Wanneer men tegenwoordig iemand spreekt over deze penningen, weten de meesten niet eens over wat men het heeft. Nochtans speelden de “méreaux,, een bijzondere grote rol in het dagelijkse leven van eeuwen terug tot voor enkele tientallen jaren.

Het is niet gemakkelijk een goede definitie te bepalen voor het begrip “méreau,,. Onder deze naam werden ongeveer een eeuw terug alle soorten armenpenningen, loodjes, gildenpenningen, presentiepenningen en de zogenaamde banale penningen gerangschikt.

Om nu de meeste verwarring te ontrafelen, zal ik elke soort afzonderlijk trachten te omschrijven.

De armenpenningen

Van reeds in de Romeinse tijd, maar meer vanaf de vroege Middeleeuwen bestond er meestal een goed georganiseerde armenzorg. Vele geestelijken, zowel in kloosters als in gewone parochiekerken trachtten de nood te lenigen, die in troebele perioden overrompelend aan de deuren van de behoeftigen klopte. Dit kon gebeuren door middel van hun eigen financiën, maar meestal was het in opdracht van een rijke weldoener, dat er armenloodjes onder de behoeftigen van een bepaalde parochie werden uitgereikt. Deze loodjes gaven recht op de meest verscheidene producten.

Er zijn penningen gekend voor brood, vlees, vet, erwten, brandhout, steenkool tot zelfs kledingstukken toe. In mijn verzameling bevindt er zich zelfs een laat-negentiende-eeuws loodje voor een gratis doktersconsult.

Hoe werkte nu een dergelijk systeem ?

Welnu, een rijke partikulier, die zijn einde voelde naderen, probeerde zijn zieleheil veilig te stellen door het stichten van een fondatie in een

bepaalde parochie. De geestelijken konden vrij beschikken over een bepaald bedrag per jaar. Met dit bedrag lieten ze de voornoemde penningen vervaardigen, die dan op geregelde tijdstippen werden uitgereikt aan de behoeftigen, waarmee deze dan een bepaald produkt konden bekomen. Soms bij de geestelijken zelf, maar ook bij de plaatselijke bakker, beenhouwer, kleermaker enz.. De loodjes werden terugbezorgd aan de uitgever, die het verschuldigde bedrag in gangbare munt uitbetaalde aan de aanbieder. Hierna hernamen de loodjes hun kringloop. Dat de meeste armenloodjes dan ook in minder goede staat zijn, is niet te verwonderen.

Vz: *Bidt voor syn siele op de 4 hoogtyden + Pedro Coget. Stirf den 15 november 1729*

Kz: *Fund. Perp. In. Eccl. Swalb. Antv. + (Fundatio perpetuel in ecclesia sancta walburgae antwerpiensis)*

Stichting van Pedro Coget in de ST. Walburgiskerk van Antwerpen. Broodpenning (gegraveerd geel koper), voorbeeld van een partikuliere fundatie.

De penningen dienden ook voor de betaling van werklieden die hielden bij de opbouw van een kerk of klooster. Na inruil van hun dagelijks verdiende lootjes kregen ze hun loon in klinkende munt. [Vergelijken we even de 19de en 20ste eeuwse natiepenningen uit Antwerpen. Deze betaalden hun meestal "free-lance", werklieden met penningen, "goed voor 1/2 dag", of "goed voor 1 dag arbeid", (1). Deze konden na een bepaalde periode omgeruild worden voor geld in de kroeg van de werkgever.]

De vroegste armenpenningen waren gekopieerd naar het meest voor de hand liggende voorbeeld: de echte munten zelf. Om deze niet te verwarren met de echte valuta kregen ze verduidelijkende omschriften, zoals: "je ne suis pas vrai", (ik ben niet echt - meestal een kopie van een gouden munt), of "je suis de laitton", (ik ben van koper).

Deze penningen mogen zeker niet verward worden met de zogenaamde "Nürnbergse rekenpenningen", die veel later uit hetzelfde materiaal vervaardigd werden.

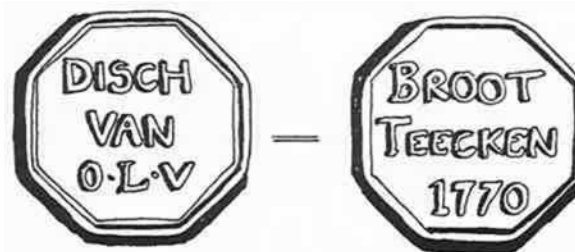

Vz: *GE. SUI. DE. LATON. B. (Je suis de laitton banal - ik ben van waarde-loos koper).*

Kz: *AV. EM. AR. IA (Ave Maria).*

Dit is een voorbeeld van een zogenaamde banale penning in geel koper, die naar mijn laatste ontdekkingen, één der vroegste armenpenningen vertegenwoordigt. Het is een kopie van een toen gangbare gouden engel, waarschijnlijk uit Noord-Frankrijk (periode ± 1400).

Later werd meestal de penning voorzien van de naam van de parochie of weldoener en de waarde (in valuta of natura).

Vz: *DISCH VAN O.L.V. (Disch van onze Lieve Vrouwe)*

Kz: *BROOT TEECKEN 1770*

Broodloodje in de tin van de O.L. Vrouwekerk te Brugge.

Vz: *Kelk 1676*

Kz: *S.B. (Sint Bavo, cijfer 2 ingeklopt: sectie 2 van de parochie)*

Broodloodje in lood, van de St.-Baafskathedraal van Gent.

In grote hoeveelheden gegoten of geslagen, zijn de “méreaux,” heden zeer zeldzaam terug te vinden. Op het einde van de vorige eeuw was de aanschafprijs van een decoratieve armenpenning soms veel hoger, dan van de nu zeer hoog gekwoteerde munten. Een toenemende belangstelling voor historisch echt interessant materiaal (volkskunst en -devotie) in plaats van steeds dezelfde moegeziene munten, leidde waarschijnlijk tot deze negentiende eeuwse oplevende belangstelling.

Na de tweede wereldoorlog kende reeds vrijwel niemand meer deze unieke documenten van het vroegere dagelijks leven.

Voetnota

(1) F.J. PITTOORS, *Miscellanea Numismatica*, Tienen, 1978, blz. 217 - 227, *Natie en natiepenningen*.

MEDAILLETECHNIEKEN UIT DE RENAISSANCE

(VERVOLG)

Eric DUFOSSEZ

B. Het vervaardigen van de gietvorm

In het laatste hoofdstuk van het «Boek der Kunsten» (1437) van Cennino Cennini staat beschreven hoe men afdrukken van zegels of munten moest vervaardigen met het doel ze door de giettechniek te reproduceren. De gietvorm werd als volgt vervaardigd: fijne as werd met water gemengd en daarna in de zon gedroogd. Nadien werd het met zout en water tot een pasta vermengd. De afdruk in deze pasta gemaakt liet men drogen zonder vuur of zon, en deze kon dienen als gietvorm voor om het even welk metaal. De vorm was sterk en weerstond aan grote spanningen. Benvenuto Cellini was zo bedreven in het slaan van medailles dat hij geen informatie verschaft over het gieten ervan. Het materiaal dat in zijn tijd gebruikt werd om de gietvorm te vervaardigen was tufsteen of zand of een mengsel van kalk, pek van schapenhoorn, tripel en puimsteenpoeder aangelengd met water. Nadat de voor- en keerzijde van het model afgedrukt waren in de gietvormen en deze voorzien waren van giet- en ontluchtingskanalen, werden ze samengevoegd en kon de medaille gegoten worden. Zelfs geslagen medailles werden eerst voorgegoten, derwijze dat de stempels het minder te verduren hadden.

Waarschijnlijk werd de 'cire perdue' methode ('verloren was') niet gebruikt door de vroege medailleurs. Een model uit was werd ingesloten in gietvormmateriaal. Het geheel werd opgewarmd zodat de was smolt en wegliep. In de ontstane ruimte kon aldus metaal gegoten worden. In de 16de eeuw werden ook afzonderlijke zijden gegoten en nadien met de randen samengevoegd. Deze werkwijze was uitzonderlijk in de 17de eeuw.

De meeste bronsgieters bereikten een zodanige hoge graad van vakmanschap, dat het dikwijls zeer moeilijk is om uit te maken of een medaille gegoten of geslagen werd. De Duitsers overtroffen vaak de Italianen in deze kunst.

Technisch bekeken is de ideale medaille beslist deze, die zó goed gegoten werd, dat bijwerken omwille van gietblazen of zandkorrelafdrukken op verkeerde plaatsen onnodig was. Dan immers bezat de medaille nog de prachtige warme oppervlakte die het resultaat was van het directe contact met de gladde oppervlakte van de gietvorm. In dat opzicht bestaan er buitengewoon grote verschillen tussen het werk van diverse medailleurs.

Van een metalen afgietsel kon een nieuwe gietvorm gemaakt worden. Het wasmodel kon waarschijnlijk zelden meer dan één keer gebruikt worden. Daarom bewaarde de medailleur afgietsels om, als de gelegenheid zich voordeed, nieuwe gietvormen te kunnen maken. De Florentijnen bijvoorbeeld gebruikten tegen het einde van de 15de eeuw een bepaald keerzijde-type voor verschillende voorzijden. Soms werden zelfs ontwerpen van een ander kunstenaar in dezelfde zin gebruikt. Meestal gebeurde dat wanneer de kunstenaar reeds overleden was. Deze medailles, ongeacht of het rechtmatige of onrechtmatige combinaties betreft, zijn de vloek der verzamelaars. Slechts sommige privé verzamelingen, aangelegd vóór 1900, die met kennis van zake werden samengesteld, bevatten een groot aantal originele stukken.

Alleen ervaring en studie kunnen leiden tot het onderscheiden van het vroegere en latere gietwerk. Een manier om latere gietstukken te ontdekken bestaat in het opmeten van de stukken. Wanneer een originele medaille (A) gereproduceerd werd door gieten, dan is het metaal van de reproductie (B) bij afkoeling lichtjes gekrompen. Een derde stuk (C) gegoten van het tweede stuk (B) zal dan nog iets kleiner zijn. Hoe meer stadia tussen het oorspronkelijke stuk en de reproductie, des te kleiner de medaille. Het is echter niet voldoende de diameter te meten, daar de randen misleidend kunnen werken. De enige opmetingsmethode die voldoening schenkt, bestaat erin dezelfde punten binnen het veld van de medailles te meten met een micrometer. Indien een vermindering in maat gepaard gaat met een verzwakken van details, dan kunnen we zeker zijn dat de kleinere medaille uit een latere tijd is. In feite bestaan er veel valstrikken voor de onwetende. Een modern afgietsel van een zeer goed origineel uit de 15de eeuw kan beter de kwaliteit van de artiest benaderen dan een 16de eeuws afgietsel van een minder goed specimen. Bovendien kan een ruw gietstuk immer zorgvuldig bijgewerkt zijn.

C. Slag- en perstechnieken

Tijdens de tweede helft van de 15de eeuw begonnen enkele medailleurs, o.a. Gianfrancesco Enzola (Forrer, II, blz. 22) te experimenteren om medailles te slaan bij middel van de slagtechniek met gegraveerde stempels. Deze techniek wordt met alle details beschreven door Cellini (Forrer, VII, blz. 169) en Vasari. Ze was bijna identiek aan deze om munten te slaan. Het verschil lag in de grotere afmetingen der medailles. Daardoor moesten

stempels uit zuiver staal (hardbaar) vervaardigd worden. De muntstempels bestonden slechts aan de toppen, ongeveer een vingerdikte, uit gehard staal. Het resterende grootste gedeelte was gemaakt van gewoon staal. De stempels of «tasselli» der medailles waren blokken, gewoonlijk vierkantig, waarvan de oppervlakten zorgvuldig gepolijst waren. De plaats van de geparelde boord of «granitura» en van het opschrift werden daarop met de passer afgetekend. De medailleur kon dan direct in het metaal graveren, zichzelf leidend met zijn model. De letters werden ingesneden met de burijn of graveerbeitel. Sommigen gebruikten het steensnijderswiel, zoals bij het graveren in edelstenen.

Cellini gebruikte voor zijn medailles van Clemens VII ponsen of «madri», zoals voor het slaan van zijn munten. Hij sneed stalen ponsen in reliëf voor het portret, voor de verschillende details, voor de letters en voor de geparelde rand of «granitura» en dreef ze in de zacht gemaakte stempel. Ze lieten een negatieve afdruk na.

Tijdens het vorderen van het graveerwerk, op welke wijze het ook gedaan werd, werden afdrukken in was genomen om te zien hoe het werk er in reliëf uitzag. Vóór de stempels uiteindelijk gehard werden, sloeg men een afdruk in lood.

Het gebruik van ponsen, die een grote werkbesparing opleverden, kwam algemeen in gebruik in de 16de eeuw. Deze werkbesparende middelen, vijanden der schoonheid vaak, leidden mede tot het verval van de medaillekunst.

Cellini moest eens dertig pile en torcelli uitsteken in één dag. Dit was slechts mogelijk door gebruik te maken van ponsen. Zoals hij zelf zegt, had hij er zonder ponsen in die tijd slechts twee kunnen maken en ze zouden dan nog niet zo goed zijn geweest als met de ponsen het geval was.

Een afdruk in lood, zoals hierboven vermeld, of zelfs een afdruk in was, werd dan gebruikt om een gietvorm in fijne klei te vervaardigen. Daarin werd dan de medaille uit het voorziene metaal gegoten. Dit was slechts een voorbereiding; daarna werd deze medaille tussen de stempels geplaatst en geslagen. Deze methode spaarde de stempels van té grote belasting.

De meest primitieve slagmethode gebeurde met de hamer. De stempels werden in een spanring geplaatst om te beletten dat ze zouden verschuiven. Indien het een bronzen medaille betrof, moest deze tussen de slagen in ontlaten worden. De stukken werden roodgloeiend gemaakt en dan in water of olie afgeschrikt, waardoor ze weer zacht werden.

Een andere manier bestond er in de stempels in een raam te plaatsen en ze dan bij middel van spieën tussen raam en stempels naar elkaar te persen. Hierdoor werd er niet rechtstreeks op de stempels geslagen, waardoor de kans op beschadiging afnam.

Voorbeeld van een Duitse Renaissance medaille

*Voorzijde: de beeltenis van keizer Karel V.
CAROLVS . V. DEI . GRATIA . ROMAN . IMPERATOR . SEMPER .
AVGVSTVS . REX . HIS . ANNO . SAL . M. D. XXXVII . AETATIS .
SVAE . XXXVII . 1537 .
Keerzijde: gekroonde dubbele adelaar met schild: PL-VS-OVL-TRE.
Gegevens: zilver en Ø 66 mm. Ontwerp: Hans Reinhart.*

Een veel betere methode was het toepassen van de schroefpers. De ring waarin het rondsel, d.i. de schijf of muntplaatje waaruit de medaille of munt werd gemaakt, geplaatst werd, had inwendige schroefdraad. Daarin was ook één der stempels bevestigd. Hierin schroefde een drukstuk met de andere stempel. De bovenkant van dit schroefstuk was voorzien om een sterke hefboom te bevatten die door vier man kon bediend worden om het geheel dicht te schroeven. Volgens Cellini leverde dit een zo grote drukkracht op, dat het mogelijk was ongeveer honderd bronzen medailles te vervaardigen, zonder dat deze moesten voorgegoten worden. Twee toeren aan de schroef volstonden, daar waar voordien honderd hamerslagen nodig geweest waren.

De schroefpers door Cellini beschreven, was een pers met balans, die in de meeste grote Europese munthoven gekend was en in gebruik genomen werd omstreeks het midden van de 16de eeuw. De pers die Bramante zegt te hebben uitgevonden om de pauselijke bullae te persen, en deze die Caradosso Foppa (1445-1527) gebruikt heeft om medailles te vervaardigen, zijn waarschijnlijk van ongeveer dezelfde constructie geweest. In Engeland werd dergelijke muntpers voor het eerst gebruikt in 1561, doch het conservatisme van de muntautoriteiten voorkwam de algemene toepassing ervan voor ruim een eeuw. Niettegenstaande deze weigerachtige houding slaagde Briot Nicolas (Forrer, I, blz. 285) er in de nieuwe muntpers in Schotland in te huldigen omstreeks 1636-37 terwijl pogingen om hetzelfde te doen in het muntatelier van de Tower mislukten. De latere ontwikkelingen van de graveer- en slagtechnieken vallen buiten de hier behandelde stof.

Het is vanzelfsprekend dat het afwerken van een medaille met verschillende ponsen alleen door grote artiesten kon worden toegepast, zonder dat de verschillende delen merkbaar waren. De kunstenaars van de oude school moeten ten aanzien van de nieuwe medaillekunst ongeveer dezelfde gevoelens gekoesterd hebben als de kaligrafen en liefhebbers van manuscripten hadden tegenover de drukkunst. Sommige kunstenaars zullen het gemak waarmee het produkt kon vermenigvuldigd worden, eens de stempel afgewerkt, met misprijzen bekeken hebben.

De nieuwe methoden maakten het werk zeker goedkoper, zonder noodzakelijkerwijze de artistieke kwaliteit aan te tasten. Het onheil lag in het gebruik van ponsen en andere arbeidsbesparende werktuigen, ofschoon de Renaissance nog gespaard bleef van een ramp zoals de reproduceermachine. De beste kunstenaars uit de 16de eeuw gingen voort, sommigen uitsluitend, met het gebruik van de gietmethode.

De gebruikte metalen waren hoofdzakelijk goud, zilver, brons of andere legeringen van koper, lood of tin.

Vóór de 16de eeuw komen goud en zilver zelden voor in originele exemplaren. Het overgrote deel der medailles dat zich in verzamelingen

bevindt, bestaat uit brons (legering van koper en tin). Brons, met een hoger percentage aan tin dan gewoonlijk, geeft het bleke brons dat bekend is als klokkenbrons. Dit werd slechts occasioneel door de medailleurs gebruikt. Vooral in de 16de eeuw werd brons dikwijls gebruikt. Lood diende bij voorkeur om proefstukken te maken (15de eeuw) omwille van het gemak waarmede het kon gesmolten worden. Tin werd weinig of niet gebruikt vóór de 16de eeuw.

De resultaten uit brons, afkomstig zowel van het gieten als van de stempelmethode, hebben een weinig mooi uitzicht. Doch het komt zelden voor dat medailles in deze staat gevonden worden. De oppervlakte werd bijgewerkt op verschillende manieren; populair spreekt men van patineren. De strikte betekenis van het woord «patina» is het opleggen van een laag kopergroen (groen kopercarbonaat of andere koperverbindingen) door natuurlijke of chemisch actie, die aan het metaal een groen, blauw of zwart oppervlak geeft. Deze «opleggingen» kunnen op verschillende manieren gebeuren. De koperlegeringen worden voor een gedeelte ontbonden en een korst wordt gevormd.

(vervolgt)

Voorbeeld van een Italiaanse Renaissance medaille

Voorzijde: de beeltenis van Cosimo I de' Medici, hertog van Firenze.

COSMVS MED. FLOREN. ET SENAR. DVX II. / 1561

Keerzijde: Etruria staande tussen een leeuw en wolf.

HETRVRIA PACATA

Gegevens: Brons en Ø 42 mm. Ontwerp: Domencio Poggini.

DE AFBEELDING VAN PRIMITIEVE EN TRADITIONELE BETALINGSMIDDELEN OP ENKELE MODERNE MUNTEN

Joris FREDERICKX

Na in het Tijdschrift voor Numismatiek, het jubileumnummer dat het E.G.M.P. naar aanleiding van zijn 30-jarig bestaan uitgaf, het artikel van Jacques Schoonheydt, *Monnayage non conventionnel* (1) te hebben gelezen, kwam ik enkele maanden later in het bezit van een Ghanese munt van 1979.

Op dit 1 cedi-stuk is een kaurischelp te zien, een primitief en traditioneel betalingsmiddel.

Meteen was bij mij de interesse voor de afbeelding van primitieve en traditionele betalingsmiddelen op moderne munten gewekt.

In deze kleine studie gaat het dus niet over de afbeelding van oude munten op moderne, zoals b.v. bij de koper-nikkelen 1/2 lira uit Israël (1961 en 1962), waarop een oude 1/2 shekel is afgebeeld.

De muntslag van sommige landen, vooral die van jonge staten die nog op zoek zijn naar hun identiteit, karakteriseert zich o.m. door hun hedendaagse munt naar een oud betalingsmiddel te noemen.

Als voorbeelden liggen hier de shekel (Israël), de c(k)auri (République de Guinée) en de metica (Republica Popular de Moçambique) voor de hand.

Andere landen sluiten opnieuw bij hun verleden aan door afbeeldingen van primitieve en traditionele betalingsmiddelen op hun geldstukken te laten slaan.

Daar ikzelf aangaande deze laatste gravures over weinig informatie beschik, deed ik een beroep om de medewerking van buitenlandse numismatische kringen en van muntinstituten over onze grenzen heen.

De meesten verstrekten bereidwillig de nodige inlichtingen; voor enkele bleef de correspondentie een eenrichtingsverkeer.

Uiteraard ben ik onder meer om die reden overtuigd van de beperktheid van dit artikel.

Pu-geld

In oude tijden gebruikten de Chinezen spaden (afb. a), hakken en messen, alsook andere werktuigen als geld.

Dit spadegeld ontwikkelde zich tot het Pu-geld [6de - 3de eeuw v. Chr. (afb. b)], dat we op deze nikkelen proefslag van het Chinese 20 centstuk uit 1935 bemerken. (afb. c)

Dat de Chinese Republiek tussen 1936 en 1948 dit motief voor haar 1/2 cent-, 1 cent-, 2 cent-, 5 cent-, 10 cent-, 20 cent-, 50 cent- en dollarstukken gebruikte is begrijpelijk.

Het Katangese kruis

In het voormalige Katanga, nu de Zairese provincie Shaba, werd het Katangese kruis (met de hamer in kruisvorm gedreven rood koper) als munt beschouwd.

Dit katangese kruis of Balubakruis werd zelfs als bruidschat aangevend. Het werd waardig bevonden om tijdens de kortstondige katangese secessie, in 't begin van de zestiger jaren, niet allen in het staatswapen te prijken, maar zelfs om op de drie enige munttypes van dit Afrikaanse vrijbuitersstaatje te verschijnen.

De munttypes waarop dit traditioneel betalingsmiddel voorkomt zijn:
1 franc (Br) 1961 Kz.
5 francs (Br) 1961 Kz. (afb. d)
5 francs (Au) 1961 Kz.

De kaurisschelp

"De meest bekende, de oudste ook (bedoeld wordt de niet-conventionele munt), al blijft zij in bepaalde streken nog altijd gebruikt, is de schelp of kaurischelp. Het is onmogelijk terug te gaan tot de oorsprong van deze traditie.

Zij werd vrij algemeen over alle continenten gebruikt. Bepaalde Afrikaanse en Aziatische volksstammen blijven er nog halsstarrig aan vasthouden. Schelpen kunnen aan een draad worden geregen. Deze halsnoeren dienden als betaalmiddel. Voorheen werden 5.000 kauri's ingevraagd tegen 1 stuk van 5 fr. In verscheidene delen van de wereld werd de kaurischelp als geld gebruikt. De Chinezen deden dat reeds vanaf 1120 vóór Chr. en maakte deze schelp na in been, jade, parelmoer en koper. Ook deze schelpen werden als geld gebruikt. Vele volksstammen wendden ze tevens aan als sieraden., (2)

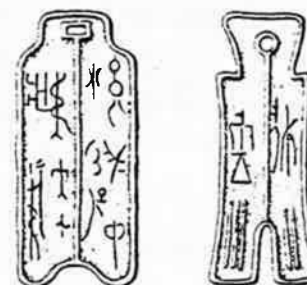
(afb. a)

(afb. c)

(afb. d)

(afb. b)

(afb. e)

Nu valt dit, zeggen we maar kleinoed, op de voorzijde van de geelkoperen 1 cedi van 1979 onmiddellijk op. (afb. e)

De naam van deze Ghanese munt, cedi, is afgeleid van het woord sedie, dat kauri betekent, dus schelpengeld, dat door kuststammen gebruikt werd (en wordt).

Ook de 50 cauris uit 1971, een aluminium muntstuk uit de République de Guinée, toont ditzelfde voorwerp op de voorzijde.

De betekenis van de kauri op het 20 dollar-stuk van de Fiji Islands (Ag - 1978 - Kz.) is toch wel anders. Deze munt is één van de drie munten uit de conservation-serie die de Fiji Islands in samenwerking met "The World Wildlife Fund", en "The International Union for Conservation of Nature and Natural Resources", liet slagen.

Bedoelde gravure toont de gouden kauri, die alleen in Fiji, Tonga, the New Hebrides en the Solomons gevonden wordt. Het is een onvergelijkelijke en zeer geprezen schelp.

In tegenstelling tot de hierboven vermelde kaurischelp (afb. e) heeft ze geen monetaire waarde. Voor de Fiji Islands-bewoners was deze kauri een symbool van het dorpshoofd en werd ze dikwijls op de top van de "bure kalou", of het geestelijk huis van de chef gehangen.

De geldbaar

In het oude koninkrijk, dat later Frans-Indochina werd, was de meest gewaardeerde geldvorm de "tjigertong", een zilverbaar met een lengte van 10 tot 13 cm. (afb. f)

Deze wetenschap deed me in een brief, gericht aan het Ministère de l'Economie - Administration des Monnaies et Médailles te Parijs, de mogelijkheid opperen, dat de rechthoek met de Chinese karakters op de keerzijde van enkele bronzen munten uit Cochinchine Française (1 centime 1879-85) en uit Indo-Chine Française [1 centime 1885-94 (afb. g) en 1 centime de piastre 1895] een baar met muntwaarde was.

In zijn antwoord de dato 18.08.1981 antwoordde het betrokken ministerie: "J'ai l'honneur de vous faire connaître que notre documentation, sur les pièces du XIXème siècle, comporte des lacunes particulièrement dans la description des gravures.

Votre interprétation personnelle, à savoir la représentation d'un lingot monétaire, pourrait toutefois, semble-t-il, s'avérer exacte. Vous trouverez, ci-jointes, les photocopies d'une étude sur les monnaies et médailles d'Annam. Le passage traitant d'un lingot — le "nén", d'argent me semble la seule réponse qui puisse vous être donnée."

Ligt het antwoord besloten in deze studie van J. Silvestre ?

"Entre commerçants et, généralement, dans toute transaction de quelque importance, non seulement entre Annamites, mais encore entre Annamites et Chinois, Combodgiens, Laotiens, etc., on se servait, d'une façon à peu près exclusive, de la barre d'argent appelée nén. C'est un lingot en forme de parallépipède, d'une longueur moyenne de 0 m.115, d'une largeur de 0 m. 028, et d'une épaisseur de 0 m. 017..." (3)

Dezelfde rubriek vermeldt iets verder: "Sur les faces du nén se lisent des caractères imprimés au poinçon ou gravés en creux, indiquant soit la valeur du lingot, soit des assurances de pureté du métal.

Il arrive quelquefois, mais très exceptionnellement, que des transactions commerciales se règlent au moyen de nén d'or (nén vang)..." (4)

In het woord vooraf wees ik reeds op de beperktheid van dit artikel. Met diezelfde beperktheid zullen themaverzamelaars dienen rekening te houden. Wie een verzameling moderne munten met een afbeelding van primitieve en traditionele betalingsmiddelen wil uitbouwen, moet beseffen dat het aanbod tot nog toe zeer gering zal zijn.

Juist daarom zou in eenieder dankbaar zijn, die me i.v.m. het hier behandelde onderwerp meer inlichtingen zou kunnen verschaffen (5).

(afb. f)

(afb. g)

Voetnota's

- (1) *Tijdschrift voor Numismatiek*, E.G.M.P., jan.-febr. 1980, Vol. XXX nr. 1, p. 134-137

- (2) *Numismatiek - munten, penningen en medailles* (Op verzoek van de Kredietbank door het E.G.M.P. samengesteld.) 1976, p. 21
- (3) J. SILVESTRE, *Notice sur les monnaies et médailles d'Annam, Espèces commerciales*, Paris, le 15 mars 1900, p. 125
- (4) Idem als (3) p. 126
- (5) Joris Frederickx, Ericalaan 30 te 2350 Vosselaar.

VARIA

Een onbekende sterling van het graafschap Namen (E. Van der Cammen)

De Engelse penningen, bekend onder de benaming sterlingen, behoorden in de XIIIde en XIVde eeuw tot de meest nagebootste munten. Ook de graven van Namen sloegen sterlingen van het Engelse type.

De hieronder beschreven sterling werd geslagen onder Willem I (1337-1391), te Viesville. Dit kleine dorp, gelegen in de provincie Henegouwen tussen Nijvel en Charleroi, maakt thans deel uit van de gemeente Pont-à-Celles. De graven van Namen bezaten er een munthuis, dat vooral actief was in de XIVde eeuw.

Voorzijde: Aanzien gekroond hoofd, binnen een parelcirkel.
+ GVILEMVS COMES

Keerzijde: Kruis dat een parelkrans en het omschrift snijdt.
MON - ETA - VET - VILE

Gegevens: zilver, gewicht 0,973g.

In "Les Monnaies de Namur," catalogueert De Mey onder nummer 204, een halve sterling van hetzelfde type en met identiek dezelfde omschriften, doch foutief GVILLELMUS, met dubbele L geschreven. Hij verwijst daarbij naar de "*Revue Belge de Numismatique*," 1911, p. 129, waar nochtans GVILELMVS staat. Dit was de beschrijving van het tweede bekende exemplaar en het woog 0,58g. Op een vroeger vermeld exemplaar waren de omschriften slechts gedeeltelijk leesbaar.

Uit het gewicht van de halve sterling zou kunnen afgeleid worden, dat de hier beschreven sterling licht gesnoeid is, sleet vertoont hij immers niet.

Muntvondst te Sint-Truiden (Reinhilde Pieters)

Te Sint-Truiden werd toevallig op 8 februari 1982 in de nabijheid van de Jodenstraat op aanvulgrond een *brûlé* van Johannes van Heinsberg, prinsbisschop van Luik (1419-1455) gevonden. Volgens de legende van de keerzijde is deze *brûlé* geslagen in het muntatelier van Hasselt. Deze munt is wel in zeer slechte toestand.

Beschrijving:

vz.: het wapenschil van Heinsberg opgehangen aan een lang breedarmig kruis dat de legende snijdt.
IO DE / HINS / B^x EP^x / LEOD

kz.: het Luikse perron op drie trappen
MONETA NOVA^x FACTA^x HASSEL

Er zijn afwijkingen in de legende zowel van voor- als van de keerzijde in vergelijking met de *brûlé* door de Chestret de Haneffe (1) beschreven.

De gevonden munt is dan een variant van het type *brûlé*, geslagen te Hasselt door Johannes van Heinsberg.

Voetnota

- (1) J. DE CHESTRET DE HANEFFE. *Numismatique de la Principauté de Liège et de ses dépendances (Bouillon, Looz) depuis leurs annexions*, dl. I, Brussel, 1888, p. 198, pl. XIX, 333.
Munt in Limburg, - Kunst en oudheden in Limburg, 26, Sint-Truiden, 1981, p. 80.

BIBLIOGRAFIE

“Coins,” & “Die Münzen der Welt,” door Martin Jessop Price

De bekende auteur M.J. Price heeft, in samenwerking met het “British Museum,” een nieuwe numismatisch boek op de markt gebracht. Het betreft hier een studie waarin 2500 jaar geld en cultuurgeschiedenis in al hun facetten worden behandeld.

De heer Price, die eveneens hoofd van de afdeling numismatiek van het museum is, wist zich de medewerking te verzekeren van tal van befaamde numismaten, die ieder hun specialiteit voor hun rekening nemen.

Wij stellen ze graag aan U voor: Virginia Anderson, Joe Cribb, Philip Grierson, John Kent, Daphne Nash, John Porteous, Nicolas Rhodes en David Sellwood.

De uitgave, die door de internationale numismatische pers als “uniek,” wordt bestempeld, is een buitengewoon werk geworden, waarin niet alleen verzamelaars van munten en papiergeld, maar ook historici hun gading zullen vinden.

Deze publicatie, die meer dan honderden foto's bevat waaronder 80 in kleur, telt 320 bladzijdes (formaat 23,7 x 33,6 cm).

Zoals de titel doet vermoeden is het boek zowel in het Engels als in het Duits verkrijgbaar.

Bestellingen kunnen gebeuren voor de Duitse editie bij: Buchhandlung Herder, Promenadeplatz 3, Postfach 285, 8000 München 1 (Bestelnummer 18999. - “Die Münzen der Welt,” door M.J. Price).
Prijs: 128 DM.

Voor de Engelse editie (“Coins,” door M.J. Price) bij B.A. Seaby Ltd. 11, Margaret Street, Londen, WIN 8AT.
Prijs: 25 pond.

NIEUWE AANMUNTINGEN

Australië

Ter gelegenheid van de 12de Commonwealth spelen, uitgifte van drie nieuwe munten. De reeks bestaat uit 50 cent koper-nikkel, 10 dollar zilver en 200 dollar goud.

Botswana

FAO munt van 2 Thebe, 1981, Ø 17mm en is vervaardigd uit een legering van aluminium, koper en zink.

Britse Maagdeneilanden

Goudmunt van 100 dollar, 1981 (900/1000, 24,25mm en 7,10g)

Bulgarije

Uitgifte van drie nieuwe munten ter gelegenheid van de internationale jachttentoonstelling. De set bestaat uit 1 Leva (koper-nikkel, Ø 27 mm en 6,83 g), 2 Leva (koper-nikkel, Ø 30 mm en 11 g) en 5 Leva (koper-nikkel, Ø 34,2 mm en 16,39 g) 1981.

Cuba

Twee nieuwe sets voor verzamelaars. De eerste reeks bestaat uit een munt van 5 peso (zilver 999/1000 en 12 g) en 10 peso (zilver 999/1000 en 18 g) 1980. De tweede reeks bestaat uit drie munten van elk 5 peso 1981 met op de voorzijde de schepen van Columbus.

Cyprus

Munt van 500 Mils. Is in twee uitvoeringen verkrijgbaar: koper-nikkel (32,2 mm en 14,14 g) en in zilver (925/1000, 32,2 en 14,14 g).

Chili

Circulatiemunt van 50 pesos 1981 (legering van koper, nikkel en aluminium - Ø 25 mm en 6,9 g).

Falkland-Eilanden

Munt van 50 pence, 1981, in koper-nikkel en in zilver (925/1000, Ø 38,6 mm en 28,8 g). Uitgegeven ter gelegenheid van het huwelijk van prins Charles en lady Diana.

Ethiopië

Goudmunt van 200 Birr 1982 (900/1000, Ø 22 mm en 7,13 g).

Hongarije

Twee nieuwe FAO munten van 100 forint 1981 (nikkel, Ø 32 mm en 12 g).

Italië

Twee circulatiemunten: 100 lire (staal, Ø 27,8 mm en 8 g) en 200 lire, 1981 (aluminium-brons, en Ø 24 mm).

Jamaica

Munt van 10 dollar, 1981. Is in twee uitvoeringen verkrijgbaar: koper-nikkel (Ø 38,6 mm en 30,28 g) en in zilver (925/1000).

Hong Kong

Goudmunt van 1000 dollar, 1982 (917,6/1000, Ø 28,4 mm en 15,98 g). In de Chinese maankalender is 1982 opgedragen aan het jaar van de hond.

Oeganda

Circulatiemunt van 1 crown, 1981 (koper-nikkel en Ø 38,7 mm)

Oost-Duitsland

Ter gelegenheid van de 700ste verjaardag van de muntvervaardiging in Berlijn, uitgifte van een munt van 10 mark, 1981 (koper-nikkel, Ø 31 mm en 12 g).

Philipijnen

FDC sets 1981 en twee zilvermunten: 25 piso en 50 piso, 1981 (500/1000, Ø 38 mm en 25 g).

Polen

FAO munt van 50 zlotych, 1981 (koper-nikkel en Ø 30,5 mm).

Panama

Uitgifte van twee goudmunten: 50 balboas, 1981 (500/1000, Ø 22 mm en 5,37 g) en 500 balboas (500-1000, Ø 45 mm en 37,2 g).

Papua Nieuw Guinea

Goudmunt van 100 kina, 1981 (900/1000, Ø 27,7 mm en 9,57 g).

Seychellen

Twee FAO munten: 5 cents, 1981 (koper-zink, Ø 18 mm en 2g) en 10 cents (koper-zink, Ø 21 mm en 3,25 g).

Singapore

Munt van 5 dollar, 1981, in koper-nikkel (Ø 33,3 mm en 16,8 g) en in zilver (925/1000, Ø 33,3 mm en 18,05 g).

Soedan

FAO munt van 1 Soedanees pond, 1978 (koper-nikkel, Ø 38,5 mm en 29,7 g).

San Marino

Goudmunt van 5 scudi, 1981 (917/1000, Ø 28 mm en 15 g).

Tonga

Twee FAO munten: 1 pa'ang (koper-nikkel, Ø 27 mm en 19 g) en 2 pa'ang (koper-nikkel, Ø 41,01 mm en 32,4 g).

Turkije

Twee zilvermunten 1/2 en 1 lira ter herdenking van de 100ste geboortedag van Kemal Atatürk.

Uruguay

FAO munt van 2 peso, 1981.

Vanuatu

Herdenkingsmunt van 50 Vatu, 1981

Western Samoa

Goudmunt van 100 dollar, 1981 (917/1000, 7,5 g en Ø 28,5 mm), zilvermunt van 10 dollar (925/1000, 31,1 g en Ø 38,70 mm) en koper-nikkelmunt van 1 dollar (Ø 38,70 mm).

Zambia

Zilvermunt van 10 Kwacha, 1980 (925/1000, Ø 40 mm en 27,22 g)

Zuid-Korea

Drie nieuwe munten: 100 won, 1981 (koper-nikkel, Ø 30 mm en 12,1 g), 1000 won (koper-nikkel, Ø 33 mm en 17,2 g) en 20.000 won (zilver 900/1000, Ø 35 mm en gewicht onbekend).

Nederland

“Bicentennial Munt,, 200 jaar diplomatieke betrekkingen Nederland - Verenigde Staten.

Op 19 april zal het 200 jaar geleden zijn dat Nederland diplomatieke betrekkingen heeft aangeknoopt met de Verenigde Staten van Amerika. Ter gelegenheid van deze herdenking zal de Munt te Utrecht een zilveren munt met een nominale waarde van 50 guldens slaan. Het betreft hier een speciale uitgave, bestemd voor de verzamelaars.

De voorzijde toont de beeltenis van koningin Beatrix en het opschrift: “Beatrix Koningin der Nederlanden,,.

Op de keerzijde, een gestyleerde voorstelling van de kop van de Nederlandse leeuw en de kop van de Amerikaanse adelaar, de tekst “1782-1982 Nederland-Amerika,, en de waarde 50 gulden. De munt heeft een randschrift: “God zij met ons,,.

Ze werd ontworpen door de Amsterdamse beeldhouwer-medailleur Eric Claus.

Gegevens: zilver 925/1000, 25 g en Ø 38 mm:

Oplage:

200.000 exemplaren in de kwaliteit “uncirculated,,.

50.000 exemplaren in de kwaliteit “proof-like,,.

Nederlandse Antillen

Een speciale herdenkingsmunt van 50 gulden uitgegeven ter gelegenheid van de bicentennial.

Op de voorzijde de beeltenis van koningin Beatrix en de tekst: “Beatrix Regina - Nederlandse Antillen. 1982,,.

Op de keerzijde de beeltenis van Peter Stuyvesant met links de vlaggen van Nederland, Nederlandse Antillen en de U.S.A., vervolgens de tekst: “200 jaar dipl. betrekkingen - Koninkrijk der Nederlanden - United States of America en 50 G,,. De munt heeft eveneens een randschrift: “DIOS SEA KU NOS,,.

Gegevens: zilver 925/1000, 25 g en Ø 38 mm.

Oplage: 400.000 exemplaren in de kwaliteit “proof-like,,.

Penningen

Ter gelegenheid van de eerste Tiense Suikerfeesten, van 22 tot 31 mei 1982, werd door de lokale overheid aan Numismatica Tienen gevraagd een herinneringspenning te creëren om deze manifestatie de nodige luister bij te zetten.

Technische gegevens van deze zeer beperkte oplage:

	brons	zilver	vermeil
diameter	30 mm	30 mm	30 mm
gewicht		± 15 g	± 15 g
gehalte	similor	925/1.000	925/1.000
presentatie	gepatineerd	gepatineerd	gepatineerd
prijs	150 F	550 F	700 F

Voor verzending wordt 75 F per bestelling aangerekend.

Op de voorzijde wordt de suikerindustrie symbolisch voorgesteld door een uitgeholde, op een doodshoofd lijkende suikerbiet, waarin kinderen 's avonds een kaarsje aansteken om de mensen bang te maken. Op het achterplein links de torens van de Sint-Geranuskerk en de Onze-Lieve-Vrouw-ten-Poelkerk te Tienen en rechts de kalkovens van de Tiense Suikerraffinaderij.

Links in het veld het internationaal logogram van de suiker en rechts een monogram van het E(uropees) G(enootschap voor) M(unt- en) P(eningkunde).

De keerzijde geeft een oude tekening weer i.v.m. de suikerrietbewerking. Men ziet een suikerrietveld en de op elkaar volgende fasen van de bewerking van het riet tot suikerbroden, nl. het kappen, het wassen, het koken, het in de broodvormen gieten, het uit de vormen halen en het afkoelen van de suikerbroden op tafels.

Beide zijden werden gegraveerd naar tekeningen van de Tiense kunstenaar Pierre Bruyninckx.

De penningen kunnen besteld worden bij de ASLK contact punten of door overschrijving op rekening 001-0260155-77 van Numismatica Tienen.

NUMIS — INFO

1 mei 1982 jaarlijkse internationale ruilbeurs ingericht door Numismatica Leuven (Afdeling EGMP). Deze manifestatie gaat door van 9 tot 17 uur in de Tuinbouwschool, Mechelsevest te Leuven. De prijs per meter tafel bedraagt 200 BF. Inlichtingen en reservaties bij de heer J. Vanhorebeek, Boogschuttersstraat, 16 - 3030 Heverlee (tel. 016/25.05.14).

20 mei 1982 van 9 tot 18 uur in het Vrij Technisch Instituut, E. Van Winckellaan 6, 9330 Dendermonde, 5de internationale numismatische dag ingericht door de Numismatische Kring Dendermonde (Afdeling EGMP).

De prijs per meter tafel bedraagt 200 BF te storten op rekening nr. 393-0215324-73 van de Numismatische Kring Dendermonde. Voor reservatie en inlichtingen kan men zich wenden tot de heer René Van Brussel, secretaris, Noordstraat 7, 9108 Lokeren-Eksaarde (tel. 091/46.93.74).

30 mei 1982 in het kader van de feestelijkheden, die de voltooiing van de restauratie van het kasteel van Oupeye en de inhuldiging van het nieuw cultureel centrum kenmerken, richt de numismatische kring van Oupeye «Le Ducaton» (Afdeling EGMP) een grote nationale beurs in, gepaard gaande met de uitgifte van een koperen en zilveren penning (zie de rubriek penningen blz. 29 Tijdschrift voor Numismatiek nr. 1).

De prijs per tafel bedraagt 150 BF te storten op rekening nr. 088-0924620-11 van Cercle Numismatique «Le Ducaton». Voor reservatie en inlichtingen bij de heer Maurice Rogister, secretaris, 17 Route de Battice, 4580 Aubel (tel. 087/68.75.55 na 19 u).

19 september 1982 numismatische dag georganiseerd door de Cercle Numismatique de Couvin (Afdeling EGMP). Voor nadere inlichtingen kan men terecht op het telefoonnr. 060/34.40.87 of bij de voorzitter de heer P. Schuster, Ferme du Bas Bruly, 6406 Bruly-de-Pesches.

3 oktober 1982 richt de Numismatische Kring Hasselt (Afdeling EGMP) van 9 tot 19 uur in 't «Cultureel Centrum van Hasselt» hun jaarlijkse

internationale dag in. Inlichtingen bij de heer Jean Swerts, voorzitter, Oudstrijderslaan, 54, 3500 Hasselt.

11 november 1982 jaarlijkse grote internationale ruilbeurs ingericht door Numismatica Tienen (Afdeling EGMP) van 8.30 tot 17.30 uur in de Stadsschouwburg, Minderbroederstraat 15 te Tienen. Inlichtingen bij de heer André Dewil, voorzitter, Vianderstraat 9 te Tienen (Tel. 016/81.49.47).

Tentoonstellingen

Koninklijke Munt van België

Op alle werkdagen van 10 tot 12 uur zullen de werkplaatsen van de Koninklijke Munt van België, Pachecolaan 32 te 1000 Brussel, vrij kunnen bezocht worden door groepen van tenminste 10 personen. Individuele bezoeken zijn niet toegestaan. Groepen van 10 personen en meer hoeven geen voorafgaandelijke toelating te vragen, maar het is wel nodig dat elke groep een verantwoordelijke aanstelt voor de duur van het bezoek.

Museum voor geld en geschiedenis

Sinds 14 januari jl. telt België een museum meer: de Nationale Bank heeft haar kleine, maar gezellige Museum voor geld en geschiedenis geopend aan de Wildewoudstraat, links van de Sint-Michielskathedraal, te Brussel.

Het museum is in een eerste periode enkel op afspraak toegankelijk. De gidsen van het nieuwe museum willen u graag hun entoesiasme voor de numismatiek meedelen en u de geheimen van de geldgeschiedenis ontsluiten. Maak uw afspraak telefonisch op nummer 02/219.46.00, toestellen 24.31 en 22.06 of schriftelijk op volgend adres: Dienst Verzamelingen, Nationale Bank van België, de Berlaimontlaan 5, te 1000 Brussel. Bezoek, rondleiding en catalogus zijn kosteloos: een gegidst bezoek duurt zowat twee uren. Als herinnering mag elke bezoeker eigenhandig op een machine van 1870 een guillochetekening maken en die meenemen.

(Openingsuren vanaf 19 april 1982: Op maandag van 9 tot 17 uur, de overige werkdagen na afspraak met de Dienst Verzamelingen).

Koninklijke Bibliotheek

Vanaf 3 mei tot 12 juni 1982 wordt in het Penningkabinet van de Koninklijke Bibliotheek, Keizerslaan 4 te 1000 Brussel een tentoonstelling ingericht gewijd aan de eretekens van de arbeid in België (Openingsuren van 9u30 tot 16u30, behalve op zon- en feestdagen).

Bij deze gelegenheid zal in beide landstalen een catalogus over dit onderwerp gepubliceerd worden.

Veilingen

13, 14 en 15 mei 1982

Het Huis Williame (Zuidstraat 5 te 1000 Brussel, tel. 02/512.76.27) zal op 13, 14 en 15 mei tijdens hun openbare veiling een uitzonderlijke mooie verzameling gouden munten (meer dan 700 stuks) van gans de wereld te koop aanbieden.

Voordrachten

De afdeling Leuven richt op vrijdag 28 mei en 25 juni in hun lokaal "Brasserie Nationale" Tiensevest 20 te 3000 Leuven, een voordrachtavond of veiling in. Inlichtingen bij de voorzitter, de heer J. Peeters, Gemeentestraat 170, Kessel-Lo (Tel. 016/25.32.18).

HOEKJE VAN DE VERZAMELAAR

Wie helpt?

De heer J. Pittoors, Gebr. Blommestraat 31, 2200 Borgerhout, zoekt oorsprong en historische achtergrond van volgende zilveren medaille, die een diameter heeft van 77 mm.

De voorzijde vertoont in het midden een medaillon in reliëf dat op zichzelf een middellijn heeft van 55 mm.

Als beeldenaar: op wolken gezeten de "Heilige Drievuldigheid,, met rechts "God de Vader,, links de "Zoon,, en boven, in de gedaante van een duif met gespreide vleugels, de "Heilige Geest,,.

Boven bij de rand lezen wij: BENEDICTA SEMPER SANCTA SIT TRINITAS. De medaillon is omgeven door een zeer fijne gegraveerde boord, met in grote drukletters: CHRSTIAN . KNIBANT . ORGANIST . V ND . MVSICVS . IN . FRANCKSTEIN . 1653

De vlakke keerzijde is door een fijne handgegraveerde sierrand omgeven. Het middenveld vertoont elf lijnen tekst in drukletters: DIESEN / SCHILT. VEREH / RET. EINER . LOPLICH / EN . BRUDERSCHAFT . / DER BECKER. IN . FRANCK / STEIN ZU GUTTER . GE / DECHTNIS . WEILEN . ER . / SCHON . IN 15 JAHR . IHR . / MVSICANT . / VERBLEIBT / DEN . 12. JANVARI . / - 1653 -

Juffrouw Reinhilde Pieters zoekt volgende bibliografische informatie:

- 1) Bibliografische verwijzingen aangaande hondenmedailles.
- 2) Informatie over een zilveren munt (Ø 19 mm) geslagen in 1512 door Willem van Gulik. Op de voorzijde een zittende bisschoppelijke figuur met staf. Een gevierendeeld schild met hartschild gaat door de legende: WI .DVX IVLI.Z.MON.
Op de keerzijde: een St. Andrieskruis gekantonneerd met telkens een schild. Legende tussen twee parelcirkels: + MONETA NOVA REI NS. 1512.
- 3) Bibliografische informatie over een penning van het bureau van financiën met op de voorzijde een letter M gekantonneerd met een kelkachtige bloem.
Legende: GECTOIRS.DV en de rest is onleesbaar.
Op de keerzijde staat een weegschaal waaronder een passer en een telbord (?), de legende is onleesbaar.
- 4) Uit welke stad en voor welke instelling is het volgende armenlood bestemd?
Op de voorzijde een hoofd met een sluier naar links gericht. Er is geen legende. Op de keerzijde staat Maria en St. Jozef bij de kribbe (?). Er is geen legende.
- 5) Uit welke stad en voor welke instelling is het volgende armenlood bestemd?
Op de voorzijde de ontmoeting tussen twee gekroonde personen waarvan de rechtsgerichte een scepter houdt. Er is geen legende. Op de keerzijde staat het monogram S A M C.
- 6) Bibliografische verwijzingen en de functie van volgende zinken penning:
Op de voorzijde het cijfer 10 gearceerd. Er is geen legende bij.
Op de keerzijde een tekst op drie regels: MAISON DES OUVRIERS. In de legende: AUMONIERS DU TRAVAIL waarop twee liggende letters S volgen, die gescheiden van elkaar zijn door een ster.
- 7) Bibliografische verwijzingen en functie van volgende medaille:
Op de voorzijde van de koperen medaille komt een klimmende leeuw naar links voor maar geen legende. Op de keerzijde een tekst over drie lijnen: RECHT EN VRIJHEID.

Verzamelaars, die inlichtingen kunnen verstrekken, gelieve te schrijven of te telefoneren naar: Reinhilde Pieters, Dienst voor het Kunstpatrimonium, Begijnhof 59, 3800 Sint-Truiden (Tel. 011/67.65.79).

De heer Gaston TEEUWENS wenst oude munten uit alle landen te ruilen tegen Antwerpse natiepenningen.
Zijn adres: Turnhoutse baan 81, bus 3 te 2200 Borgerhout (Tel./privé 031/36.02.26 - werk 031/41.12.90 lijn 645).

Volgende werken worden te koop, te huur, of ter inzage gevraagd:

H. VAN WERVEKE, *Gentsche stadsfinanciën in de Middeleeuwen*, Brussel 1934, *Kritische studiën betreffende de oudste geschiedenis van de stad Gent*, Antwerpen-Parijs-Amsterdam 1933, *De Vlaamse munthervorming?* of enig ander werk van dezelfde schrijver in verband met de Vlaamse numismatiek.

Bij uitlenen gegarandeerd terug op erewoord. Schrijven of telefoneren aan Aimé Haeck, Elegemstraat 186, 1710 Dilbeek (Tel. 02/465.10.08).

AANKOOP - VERKOOP

*Griekse, Romeinse,
Belgische, Buitenlandse
Munten en Medailles*

*Gratis prijslijsten op aanvraag
Open iedere werkdag van 9.30 u tot 19 u
Zaterdag van 14 u. tot 19 u.*

COOLS

Langestraat 140, 8000 Brugge

Tel. 050/33 19 69

Wie kan André Despretz, die een eertijds te verschijnen studie voorbereid over het huisgeld van de S.M. Vooruit nr. 1, volgende documenten ter controle tonen of een fotocopye bezorgen van:

- kolenjetons
- winkelkaarten van einde 19e- begin 20ste eeuw, met als nominale waarde 20 ct, 1 Fr, 2 Fr, 5 Fr of eventueel andere waarden
- deeljetons zonder nominale waarde-aanduiding, op uitzondering echter van de octogonale in aluminium vervaardigde jetons met het vrouwenfiguurtje
- bierkaarten.

Tevens zoekt hij naast de Gentse uitgaven naar huisgeld (broodkaarten e.d.) van de socialistische coöperatieven van Baasrode, Dendermonde, Lebbeke, Wetteren (De Zon), Eeklo, Waarschoot (De Eenheid) en Kortrijk.

Alle gegevens, hoe miniem ook, worden in dank aanvaard op het adres: Baarleboslaan 44, 9810 Drongen-Gent of telefonisch op nummer 091/82 43 58.

De heer Frans Eyckens, Zandstraat 102, 2410 Herentals, zoekt voor zijn verzameling op geschiedkundige basis, naar een zilveren munt met betrekking op de volgende periode of tijdvak:

Maximiliaan I van Habsburg: van 1482 tot 1493 (Voogdijperiode).

Filips V: (Spaanse heerschappij) van 1700 tot 1713.

Graafschap Leuven: van 977 tot 1106 (tot en met Godfried met de baard).

Willem I: (Verenigde Nederlanden) van 1815-1830 (met beelde-naar).

Keltisch of Gallische munt uit onze gewesten (brons of zilver).

Hertogdom Neder-Lotharingen: van 977 tot 1096.